

JORMA KURVINEN

LAKEUDEN MIEHET

JORMA KURVINEN

LAKEUDEN MIEHET

 SAGA
EGMONT

Jorma Kurvinen

Lakeuden miehet

SAGA Egmont

Lakeuden miehet

Cover image: Shutterstock

Teos on julkaistu historiallisena dokumenttina, jonka kieli kuvastaa julkaisuaikansa näkemystä.

Copyright © 1991, 2020 Jorma Kurvinen and SAGA Egmont

All rights reserved

ISBN: 9788726356878

1. e-book edition, 2020

Format: EPUB 2.0

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means without the prior written permission of the publisher, nor, be otherwise circulated in any form of binding or cover other than in which it is published and without a similar condition being imposed on the subsequent purchaser.

SAGA Egmont www.saga-books.com - a part of Egmont,
www.egmont.com

Jos sota ei olisi ollut uhkaamassa, he olisivat tällä hetkellä olleet valmistautumassa huomista juhannusaattoon varten. Hän olisi noutanut jo koivutkin molempien verantojen portaanpieliin.

Lenni Jussila tunsi haikeutta katsellessaan vehmaita rantoja, joitten ohitse proomu lipui. Sitä vastaan hänellä ei ollut mitään, että ryssä pyyhkäistäisiin Suomen kamaralta, mutta jotenkin tuntui siltä, että sen olisi kerinnyt tehdä syksymmälläkin. Ajankohta ei ollut kuitenkaan suomalaisten valittavissa. Hitler oli aloittanut täydellä voimalla, ja oli pakko varautua sodan leviämiseen Suomen rajoille asti.

- Ja jos ei leviä, niin ruvetaan levittelemään ...

- Hä?

Hautakankaan Arvon silmät olivat olleet kiinni. Nyt se raotteli niitä unisesti.

- Ittekseni vaan ...

Eihän sitä julkisesti myönnetty, että sota sopi oikein hyvin. Puolustautumisesta herrat puhuivat, ja odotettavissa olevasta Neuvostoliiton hyökkäyksestä. Olivat ne siellä sen verran hermostuksissaan saksalaisten kanssa. Lenni olisi pitänyt suomalaisia kyllä hulluina, jos tässä tilanteessa ei otettu omaa pois. Ja vaikka korkojen kanssa. Jos saksalaiset ennättäisivät ensin, esimerkiksi suoralla hyökkäyksellä Leningradin kukistumisen jälkeen, niin - saksalaisena kaupunkina Viipuri tultaisiin maailmalla tuntemaan. Lahjoituksia oli Hitleriltä turha odotella. Sen kukin sai, minkä pystyi itse ottamaan.

Arvo avasi silmänsä. Serkkupojankin katse kulki rantamaisemassa.

- Turhan moni likka säilyttää ainoansa huomisiltana!

Se oli Arvon tappiolistalla. Serkulla oli kaksi intohimoa: naiset ja paini. Tai oliko se sama asia? Painikaverit vain

vaihtelivat ja laji kreikkalais-roomalaisesta ja vapaasta kaikkein vapaimpaan.

- Niin kuin tätä ei olisi ennättänyt aloittaa juhannuksen jälkeen, Arvo sadatteli. - Herroilla on niin helvetinmoinen hinku olla ensimmäisenä siellä ja ensimmäisenä täällä.

Lenni ymmärsi kyllä senkin. Jos tästä tuli vähänkin samanlainen salamasota - saksalaisten toimesta - kuin tähänkin asti, niin ainakin ammattisotilaan kannatti pitää kiirettä Suomenkin rintamalla. Ei tuolta nyt mihinkään heinäntekoon tietenkään tultaisi, mutta lyhyt sota se voisi parhaassa tapauksessa kuitenkin olla.

- Tarkoitatko rykmentinkomentajaa?

Arvo kääntyi häneen päin.

- Häntäkin!

Oli ollut melkoinen yllätys, heille varsinkin, kun pataljoonan lähtötarkastuksessa oli ilmoitettu, että rykmentti, johon tämä Eskonmäen pataljoona kuului, oli Liskin komennossa. Heillä päin, suojeluskunnassa, oli puhuttu aivan eri miehestä vielä keväällä, kun Karonen oli palannut täältä jostakin upseereitten harjoituksista.

Se nyt oli ihan varmaa, että Liski ainakin painaisi menemään hullun lailla. Oli se sen verran kunnianhimoinen ja sotahullu. Eikä ainakaan Eskonmäestä olisi jarruttelemaan, Karosesta puhumattakaan.

Arvon ajatukset liikkuiivat menneissä.

- Tuskinpa Liski tunnistaa meikäläisiä ...

- En usko. Jos muistaakaan.

Serkkupoika veti suutaan hymyyn.

- Herrat ovat saamarin hyviä muistamaan semmoiset. Vai mitä, Jarkko, sanot siihen?

Anttilan Jarkko nojaili proomun laitaan. Hänen huomionsa oli ollut kokonaan rantamaiseman kauneudessa.

- Jaa mihin?

Arvo vilkaisi ympärilleen ennen kuin kuiskutti:

- Rykmentinkomentajan muistiin. Luuletko, että Liskillä on mielessä?

Jarkko hymähti.

- Eversteillä on muutakin ajateltavaa kuin iäntakaiset erimielisyydet.

Tuo oli Jarkon kanta. Se oli jo puoliksi herra itsekin, teollisuuskoulun ensimmäisen luokan käynyt. Jätti vain kouluunmenon turhan pitkälle ja sitten tuli talvisodat sun muut. Jos se olisi mennyt opiskelemaan oikeaan aikaan, se olisi varmasti upseerismieskin.

Jarkon olemuksessa oli jotakin herraskaista, vaikka oltiin näissä kampeissa. Kummallista, että he kaksi olivat parhaita kavereita, Lenni ihmetteli. Niin erilaiset miehet. Anttilan Jarkko ei edes ryypännyt, mutta räyhälsi silti samat reissut hänen kanssaan. Ja vielä järjesteli hänen asioitaan.

Niin se oli ollut silloinkin, juhannuksen aikaan vuosia sitten, kun Jarkko tuli Seinäjoella noutamaan häntä seuroista.

Anttilan väki ei ollut uskovaisia. Niin kuin ei Lenni itsekään. Mutta Jussilasta mentiin seuroihin äidin vuoksi. Äidillä ja Kerttu-siskolla oli uskonsa ja he miehet lähtivät mukaan kotirauhan vuoksi.

Lenni muisti nyt Jarkkoa katsoessaan miten tämä oli työntynyt kiusaantuneen oloisena seurateltaan, jossa parhaillaan veisattiin Suvivirttä. Hetken katseltuaan Jarkko oli tavoittanut hänet ja teki päällään liikkeen 'Ulos!'. Lenni oli arvannut asian. Äiti kyllä pahoitti mielensä, mutta siitä huolimatta Lenni oli noussut vierestä käytävälle ja hiipinyt oviaukolle.

Jarkko odotti ulkona.

»Siellä on Jenni hotellilla!»

Vieläkin hän saattoi muistaa poltteen, jonka tieto hänessä sytytti. Se oli ollut oikeastaan kummallinen asia.

Jenni oli aivan rehellisesti maksullinen nainen. Tuli Vaasasta saakka tienaamaan. Ja hän oli rakastunut Jenniin.

Tytöllä oli varmasti maailman kauneimmat huulet. Ja hymy, kun hän leikitteli: »Jenni ja Lenni! Meidät on ilmeisesti jossakin tarkoitettu yhteen ...»

Huoraa ei voinut kuitenkaan kiikuttaa Jussilaan emännäksi, mutta rakastua häneen saattoi.

»Kun on tarpeeksi hullu!» Jarkko oli kritisoinut. »Saat siitä kupan vielä.»

Sen nyt Jarkkokin oli tiennyt, että se oli liioittelua. Jenni valitsi asiakkaansa. Ja tasokkaita pyrkijöitä riitti, niin kuin sinäkin juhannusaattona.

»Kapteeni Janhonen siellä on sitä vikittelemässä», Jarkko oli varoittanut.

»Tietääkö Jenni minusta?»

»Sanoin minä, että sinä olet kauppalassa.»

»Kyllä se siinä tapauksessa odottaa minua ...»

Jennikin tunsu jotakin häntä kohtaan. Ja hänellä oli sitä paitsi varaa maksaa reilusti. Kokonaisesta vuorokaudesta, tai kahdesta. Miten tyttö sattui viihtymään kauppalassa.

Serkkupoika suhtautui juttuun vieläkin kielteisemmin kuin Jarkko.

»Jumaliste, Seinäjoki on naisia täynnä ja Jussilan isäntä maksaa jollekin vaasalaishutsulle! On tuota tähän asti löytynyt ilmankin.»

Arvolle varmasti oli. Eikä hänelläkään ollut valittamista. Mutta pojat eivät ymmärtäneet miten erilaista kaikki oli Jennin kanssa. Aika ei kulunut Jennin pihtaamisessa. Eikä jälkikäteen ollut mitään tragedioita tyyliin 'minä tiedän että sinä jätät minut nyt, kun olet saanut mitä halusitkin'. Turhien ja valheellisten vakuuttelujen sijasta oli tyyni ilo. Sen ja leikkimielen Jenni oli tuonut hänen elämäänsä.

»Te ette, jätkät, edes tiedä millaista se voi olla», Lenni oli puolustautunut. Siinä oli silloin ollut Ojanperän Eelikin.

Hän se oli muistuttanutkin:

»Totta kai, kun kysymyksessä on ammattilainen.

Meikäläisellä ei olisi rahaa semmoisia summia.»

»Lenni joutuu maksamaan sille vielä sittenkin, kun se on Jussilassa emäntänä», Arvo oli naureskellut.

»Joopa joo. Mutta kateeksi teillä käy, kun itsellä ei ole uskallusta!»

Pojilla oli aihettakin kateuteen. Siitä oli tullut semmoinen juhannus, ettei Lenni muistanut milloinkaan sellaista kokeneensa, jälkeensä. Janhosesta ei ollut ollut minkäänlaista vaaraa. Se oh kapteeni, mutta selvästi häntä vanhempi mies. Vääräsäärinen, rahatonkin, mutta mies itse kuvitteli univormun riittävän ja otti nokkaansa.

»Mieti, likka, miten valitset!» upseeri oli neuvonut Jenniä.

Jenni nauroi sille päin naamaa.

»Ei ole mitenkään vaikeaa, kapteeni. Mutta kenenkään ei tarvitse jäädä juhannusaattona yksin. Minä annan sinulle osoitteen. Ota pirssi ja aja Vaasaan pitämään hauskaa!»

Se oli ollut pelkkää piruilua. He olivat kuulleet, kun upseeri ruinas ruokaa ja viinaa tarjoilijalta, joka väitti edellistenkin laskujen olevan maksamatta.

»Tarjoilija sanoi minulle, että Janhonen on velkaa vaatturille kaikki pukunsa», Jenni paljasti. »Mikseivät ne heitä sitä ulos?»

»Ne ovat kiinni toisissaan. Kapteeni ei saa ottaa kapakkavelkaa eikä hotelli antaa. Mutta kun on joskus erehdytty aloittamaan, sitä on vaikea pistää poikki. Minä olen kuullut, että Janhosta on varoitettu pääesikunnasta saakka.»

»Eikä ole ainoa upseeri. Pieni palkka ja suuret kuvitelmat ... Onneksi sinä olet rikas!»

»Nooh, tiedä sitäkään. Mutta minun housunostojani ei tarte kuitenkaan syynätä Helsingistä saakka.»

Kahtakymmentä sekuntia pitempää aikaa hän ei ollut muistanut koko Janhosta. He ajoivat pirssillä Jennin velipojan huvilalle, joka oli jokivarressa tyhjänä, kun isäntäväki vieraili juhannustaan muualla.

Lenni tunsu kosketuksen pohkeessaan. Se oli Arvo, joka töni häntä tähän päivään.

- Minä lyön vaikka vetoa, että Liski on varmasti selvillä minkä pitäjän miehistä yksi komppania on hänen rykmentissään.

- Mitenkä vaan ... Ollaanpahan tuttuja vanhastaan.

Hän yritti palautua muistoissaan uudelleen siihen juhannukseen, mutta ei päässyt enää kiinni tunnelmaan.

Se oli ollutkin ensimmäinen ja viimeinen.

Jenni oli loppukesästä muuttanut Helsinkiin ja kadonnut sille tielle. Hänen mieleensä nainen jäi ikuisiksi ajoiksi perhosena, joka toi iloisen kepeyden ja rohkean ilon hänen maailmaansa. Kotipuolen naiset olivat Jenniin verrattuna toivottomia tosikoita.

- Valmistautuminen maihinnousuun!

- Vai että oikein maihinnousuun, Ojanperän Eeli jupisi.

Termi kuulosti kyllä Lenninkin korvissa suurelliselta. Proomusta maihin siirtyminen kai tässä likinnä oli kysymyksessä, mutta Karosesta tämä tietenkin tuntui maihinnousulta. Komppanianpäällikkö jopa pysäytti etenemisen ennen kuin he tulivat vanhalle, puolilaholta vaikuttavalle laiturille ja lähetti veneellä partion varmistamaan paikan.

- Suomen puolella eikö sitä vielä olla? Ojanperän Eeli ihmetteli.

»Niitä köyhiä Ojanperiä», Eeli esitteli itsensä aina vieraammalle. Niitä oli kaksi ihan erilaista sukuhaaraa, ja Eeli kuului siihen köyhempään. Toisella oli melkein Jussilan kokoinen talo takanaan.

Eeli oli yhdenlainen proletaari. Kova suojeluskuntamies ja ryssänvihaaja, mutta kriittinen kapitalismillekin. Komppanianpäällikkö Karostakin Eeli piti turhan pinkona - eikä ollut ainoa.

Pikkuisen teatterin makua tässäkin maihinnousutiedustelussa oli. Kolme poikaa souteli rantaan likellä laituria. Maihin he nousivat kuin kolme kalastajaa, kävelivät vähän matkaa laiturilta lähtevää kapeaa huonoa tietä ja palasivat takaisin.

- Ei täällä ketään ole!

Karonen seiso sen verran lähellä, että Lenni näki kapteenin naaman. Komppanianpäällikkö ei näyttänyt tyytyväiseltä.

- Eikö oppaitakaan?

- Ei ketään.

Epäusko ja suuttumus vuorottelivat Karosen kasvoilla. Jos heidän komppaniansa olisi mennyt edellä ja olisi sovittu oppaista, niin ne olisivat varmasti tuolla. Karonen oli semmoinen jo luonteeltaan. Ja joutunut ikänsä kilpailemaan armeijan upseereitten kanssa. Silmätikuksi heti, jos oli vähänkään aihetta. Mäntsälän jälkeen varsinkin.

Tiedustelijat laiturilla tulkitsivat hiljaisuuden niin, ettei heidän huutonsa kantanut kyllin selvästi proomulle saakka. Lähimpänä seisova kohotti kätensä suun kahta puolta.

- Eikä tästä ketään ole mennytkään!

- Ei minkäänlaisia jälkiä! toinen vahvisti.

Siinä olikin Karoselle miettimistä. Se kääntyi tarkistamaan sijainnin kartasta ja meni sitten neuvottelemaan hinaajan päällikön kanssa.

- Jos tässä on jotakin sotkua, niin se on pataljoona, joka on suunnistanut väärin eikä meidän komppania, Anttilan Jarkko laski.

He olivat samaa mieltä. Karonen oli piirin parhaita suunnistajia. Jos sillä oli minkäänlaista karttaa kourassaan,

se tiesi varmasti missä ollaan.

Tämän osoitteen hinaajan päällikkökin oli saanut. Ja niillä oli kiire hakemaan seuraavaa lastia. Päätökseksi tuli, että tässä mennään maihin.

Se ei ollutkaan mikään helppo homma. Laiturista piti varmistaa luja kohta niin tyveltä kuin suinkin ja vahvistaa vielä sitäkin. Hevosten ja kuormien alla jos rupesi sortumaan, niin tässä oltaisiin pitkään.

Nämä laivaamiset eivät olleet kovin tuttua heidän puolen miehille enempää työhommista kuin harjoituksistakaan. Mutta hevosta he olivat käsitelleet joka mies. Kuskit saivat apua niin paljon, että maihin meno raskaitten kuormien kanssa tapahtui pienessä lennossa.

Ongelmia oli kuitenkin tulossa.

Kuormat olivat jo onnellisesti maissa eikä mitään isompia haavereita ollut sattunut, kun yksi hinaajan miehistä huuteli tavaraproomusta:

- Entä nämä rehuselluloosat? Näitä on vaikka miten ...
Mitä näitten kanssa tehään?

Komppania oli jaettu kahteen osaan ruokailemaan. Ensimmäisinä urakoineet olivat nyt syömässä. Leukojen liike pysähtyi, kun jokainen kääntyi katsomaan sinne, missä Karonen lähetteineen seisoskeli.

Aivan selvästi kapteeni oli kahden vaiheilla. Miehet, vaikka kirosivatkin todennäköistä kantourakkaa, seurasivat hyväntahtoisen huvittuneina komppanianpäällikön jaakobinpainia. Siinä kävivät mies ja virkamies taistelua ratkaisusta.

Mies voitti.

- Nostetaan ne laiturille ja peitellään sen mitä voidaan.
Kuormiin ne eivät enää mahdu!

Lenni kohtasi serkkunsa katseen.

- On siinä kuitenkin niin paljon miestä, että uskaltaa tehdä itsekkin ratkaisuja, Arvo supatti.

- Varmasti on, Anttilan Jarkko uhosi. - Nähtiinhän se jo Mäntsälän aikaan.

- Niin ... Lenni epäröi. - Kumpaa se sitten oli, kuuliaisuutta Laurilalle vai oman ajattelun tulosta ...

Hän ei ollut milloinkaan ollut aivan varma Karosesta. Aluepäällikkö oli ihmisenä niin erilainen kuin hän. Ei tupakoinut, raivoraitis. Kaikkien pykälien noudattaja viimeisen päälle. Ehdottomasti kunnian mies.

Monesti tuntui siltä, että Karonen ei elänyt omaa elämäänsä, vaan oli lahjoittanut sen isänmaalleen. Lenni muisti istuneensa eräänkin kerran sadepäivänä korttisakissa ulkoniityn ladossa, kun Karonen painui märkänä lenkillään siitä ohitse. Se oli alun toistakymmentä vuotta, tai ainakin kymmenkunta, häntä vanhempi, mutta oli varmasti kovakuntoisempi kuin hän.

Kuormasto rupesi olemaan marssivalmis. Ruokailijoille huudettiin valmistautuminen.

- Mihin nyt sitten lähdetään? Ojanperän Eeli piruili puoliääneen. - Ainakaan tuosta ei ole mitään liki pataljoonaa kulkenut ...

Siitä he olivat varmoja jokainen.

Karosta luultavasti keljutti aika tavalla. Se otti tämän oppaanpuutteen upseerismiesten yhteisenä töppäyksenä. Ei oltu vielä lähelläkään ryssiä, kosketuksesta puhumattakaan, mutta asiat jo valmiiksi sekaisin. Se kävi Karosen kunnialle.

Järjestäytymiskomento tuli kuitenkin terävästi ja ilman epävarmuuden häivääkään.

Komppanianpäällikkö pisti marssivarmistuksen eteen. Se sai käskyn katsella mahdollisia merkkejä edellä kulkeneesta pataljoonan pääosasta, mutta saattoi sillä olla totuttelemistarkoituskkin: Karonen oli niin innoissaan sotaan lähdöstä, että eläytyi jo tilanteeseen.

Heinittynyt vanha kulkuväylä vei muutaman sadan metrin jälkeen kapealle ja mutkaiselle, huonokuntoiselle tielle.

Siinä varmistus odotteli ihmeissään.

- Kumpaan suuntaan?

Harjoituksissa tämmöisessä paikassa oli kepin nokassa pahvinuoli ja jotakin peitenumeroa tai semmoista, ainakin jos Karonen johti harjoitusta.

Jussilan Lenni ei malttanut olla hiljaa omassa sakissaan ehdottamatta:

- Ei muuta kuin kompassi kouraan ja »Itään!».

Tie kulki suurin piirtein etelä-pohjoinen-suunnassa.

- Vieneekö mihinkään, Hautakankaan Arvo epäili.

- Rautatieläiset ovat tottuneet suurempiin linjoihin,

Ojanperän Eeli piruili.

Karonen tutki pitkään karttojaan ennen kuin ratkaisi:

- Vasempaan!

- Olisi vaan kiva tietää minne, Lenni keljuili.

- Mistäpä se sen voi tietää, jos ei ole saanut käskyä eikä opastusta, Anttilan Jarkko puolusti komppanianpäällikköä.

- Sota on, pojat, tämmöistä, Välimäen Mikko muistutti. - Ei tiedetä mitä ollaan tekemässä, mutta korvataan se rivakalla toiminnalla.

- Oisit sinä kuitenkin ottanu pirssis matkaan, niin ajettais sillä kattelemaan jostakin juhannusheilaa, Hautakankaan Arvo haikaili.

Jatkettiin matkaa. Maasto oli mäkestä ja tie mutkaista. Paksu pöly leijaili heti ensimmäisten miesten jälkeen ilmassa. Luultavasti se vei keulilla marssivan komppanianpäällikön huomiokyvystä sellaisen osan, että hän tajusi vastaantulevasta pölypilvestä rykmentinkomentajan auton vasta, kun se pysähtyi ja everstiluutnantti kurkki ikkunasta.

Sana kulki nopeasti taaksepäin:

- Liski!

Lenni näki kavereittensa vakavoituvan.

- Parasta seisokella selin, Ojanperän Eeli varoitteli.

Hautakankaan Arvo hymähti.

- Tässä pilvessä tunne ketään ...

Lenni oli saanut Liskistä tarpeekseen jo aikoinaan.

- Tuntee tai on tuntematta, ihan sama!

- Oikein, Anttilan Jarkko tuki. - Ne kulkevat komentajien ajatukset ihan eri tasolla tämmöisessä tilanteessa.

Hautakankaan Arvo veti suupieltään sivuun.

- Minä en menisi antamaan näitten tasoista minkäänlaisia takuita. Mutta koko komppaniaa Liski vihaa tietenkin eikä jotakuta määrättyä äijää.

- Koko komppaniaa ja Karosta, Lenni vahvisti.

- Karosta tietenkin, Arvo myönsi. - Hänhän se piti sakin poissa Mäntsälän junasta.

- Oikealle!

Piti siitä jo mahtua. Joku innokas siellä kiljui tietä rykmentinkomentajan autolle.

- Perkele! Anttilan Jarkko manasi. - Tunsitteko, pojat?

- No tunnettiin! Lenni myönsi.

Ikkunasta oli katsellut ulos majuri Janhonen. Lenni oli tuntenut hänet heti, vaikka mies oli kaljuuntunut aika tavalla sitten Jennin päivien.

- Mikähän kiho se on rykmentissä? Ojanperän Eeli laskeskeli.

Lenni vaistosi toisten katseet kasvoillaan.

Janhonen oli hänelle kuitenkin ihan yhdentekevä. Sen sijaan hän huomasi tuntevansa merkillistä haikeutta Jennin vuoksi. Nuoruudesta tuntui olevan niin kauan. Monet olivat naimisissa nuoruudenrakkauksiensa kanssa. Tai niillä oli ainakin paljon lämpimiä yhteisiä muistoja heidän kanssaan. Hänen kaltaisellaan, joka ripotteli tunteensa kahden

kolmen illan pätkissä pitkin Pohjanmaata, ei jäänyt mitään kauemmaksi elämään kantavaa.

Olisi kevään kuluessa kannattanut rakennella Paulan kanssa jotakin vakavampaa ja jättää syrjähyppy vähemmälle

...

Edestäpäin sateli käskyjä. Miehet sadattelivat kääntäessään marssisuuntaa takaisinpäin.

- Arvatkaapa sapettaako Karosta ...
- Mestarisuunnistaja!
- Helvetinkö se teki, kun ei saanut oikeaa osoitetta!

Muulla tämä juttu on munittu.

Komppanianpäällikön päivänselvistä syyttömyydestä huolimatta Karosen niska punoitti, kun kapteeni siirtyi uuden ryhmityksen kärkeen. Eikä sille voinut edes sanoa mitään keventävää. Karonen oli sen verran tosikko ja kunnianarka, jotenkin etäinenkin.

Siitä tuli kova marssi.

Tie oli laituriharakkeesta toiseen suuntaan vieläkin huonompi kuin äskeinen. Hevosia oli autettava miehissä. Mäet olivat jyrkkiä ja niitä oli yhtä mittaa.

Toisten komppanioitten marssi oli ollut kymmenen kilometriä lyhyempi. Ne oli hinattu proomuissa niin paljon pitemmälle. Joka ainoa mies tajusi sen, kun pikkuisen heidän käyttämänsä paremmalta laituriharakkeelta tuli kulkuvana maantielle. Miesten, hevosten ja rattaiden jälkiä. Lantakasoja. Poljettua ja syötyä ojanvarsiheinikköä.

- Ovat luultavasti jo perillä, Ojanperän Eeli kadehti.

Alkoi väsyttääkin. Yksi ja toinen sai mieleensä millaista olisi teltassa mukavassa unessa. Yön tultua oli melkoisen pimeää, ja usvat nousivat järvenrannoilta ja soilta. Jostakin kuului taukoa pitävien miesten korviin kaukainen kuikan huuto.

Karonen kuljeskeli taukopaikalla joukkueiden parissa. Väepeli Kesälahti, heidän joukkueensa johtaja siihen saakka

kunnes upseerit saapuisivat, käyttäytyi sotilaallisesti. Ehkäpä se ei vaivannut Karosta, olihan hän itse tottunut siihen. Heille kapteeni puhui kuitenkin niin kuin mies toiselle.

- Pitäkäähän huolta jaloista. Jos saapas pääsee hieromaan, siitä voi kehittyä hankala homma. Jalkarättien kanssa ei näe milloinkaan turhaa vaivaa.

Oikeassa Karonen siinä oli. Ja tunsikin nämä hommat. Miehet olivat tottuneet luottamaan häneen niin rauhan vuosina kuin talvisodassakin.

- Mitenkä tässä on vielä jäljellä ...

- Ollaan suunnilleen puolivälissä.

Heidän ei tarvinnut lisätä, kumminkaan puolin, että siinä oli rankka urakka edessä.

- Seuraava tauko on pitempi, Karonen lupasi. - Ruokaillaan silloin.

Niin he tekivätkin. Karonen itse tosin ei ehtinyt ruokailemaan, kun pataljoonankomentajan lähetti polki paikalle ja toi käskyn tulla ilmoittautumaan majuri Eskonmäelle. Komppanianpäälliköt kutsuttiin yhteiseen majoitustiedusteluun.

Sillä välin kun komppanianpäällikkö joi omien lähettiensä kiehauttaman korvikkeen ja söi pari voileipää, toimitusjoukkueessa tarjottiin käskyn tuoneelle ja Karosta mukaansa odottelevalle korpraalille römpsänkannellinen hölliä ja pala vanikkaa. Taisi joku antaa pullasiivunkin siviilirepustaan. Ja kohta kiersivät korpraalin tuomat uutiset koko komppaniassa.

Jussilan Lenni piti niitä ensin huhuina. Nämä korsuutiset tiedettiin kyllä talvisodan ajoilta.

- Aina 'ehdottoman varmoja', kai te muistatte?

Mutta kertoja ei antanut periksi:

- Käy kysymässä korpraalilta itseltään, tuollahan tuo nojailee pyöräänsä. Ensimmäinen ja Toinen komppania

kuljetetaan autoilla. Ensimmäinen on jo perilläkin.

Miesten ilmeet olivat totisia.

- On saatana varsinaista oikeudenmukaisuutta, Ojanperän Eeli kirosi. - Meillä, jotka jätettiin kauimmaksi, ei ole minkäänlaista kuljetusapua, mutta lähimmäksi päässeet noudetaan autoilla.

- Voi se olla käytännön kysymyksenkin, Anttilan Jarkko toppuutteli. - Se näki rykmentinkomentaja, ettei tällä tiellä ajeta kuorma-autolla. Eivätkä hevoset selviydy ilman miesapua.

- Jumalauta, pojat, Hautakankaan Arvo vuodatti katkeruuttaan, minua ette saa uskomaan, että tämä on sattumaa. Joku on nähnyt jossakin, että nyt on tilaisuus niistä Karosen komppaniaa.

Välimäen Mikko nyökkäsi toistenkin puolesta.

- Tai sitten Liski ja Janhonen tunsivat teidät!

Olihan Mikko selvillä asioista. Hän se oli pirssillään kyytimiehenä heillä Seinäjoella. Lenni oli ollut mielestään varma, että autossa ei ollut puhuttu sivu suun. Mutta oliko joku vuotanut myöhemmin Mikolle?

Anttilan Jarkko nosti kättään kuin poliisi.

- Ei nyt päästetä mielikuvitusta lentoon. Komentajat kilpailevat niin pirusti joukkojensa suorituksilla, että mikään muu ei merkitse siinä mitään.

- Sekin pitää tiettenkin paikkansa, Hautakankaan Arvo myönsi. - Mutta herrat ovat kuulkaa pitkämuistisia, jos niitten varpaille on joskus astuttu.

- Aikahan sen näyttää, Lenni muistutti. - Minusta oli kummallista jo se, että joukkueenjohtajiksi ei saatu omia upseereita.

- Niillä meni talvisodassa meidän kanssa liian hyvin, Ojanperän Eeli veikkasi. - Muutamilla on ollut nyt tilaisuus järjestellä etukäteen miten sitä sotilaskunniaa jaetaan tässä sodassa. Vai tuliko Matti Laurilasta divisioonankomentaja?

Jokainen tiesi jo, että ei tullut. Ja syynkin.

- Ei nyt kuitenkaan ruokita mitään vainohulluutta itsessämme, Anttilan Jarkko varoitteli. - Tämän sopan keskellä kukaan ei pysty sanomaan kuorma-auton ja komppanian tarkkuudella missäpäin täällä mikin sattuu olemaan.

Jarkko viittasi kädellään maantielle. Yötunneista huolimatta sitä pitkin liikkui pölypilven keskellä lakkaamaton evakkojen virta. Jotkut olivat pysähtyneet lehmineen ja lapsineen tulille jollekin rantaniitylle, mutta kaiken aikaa riitti niitä, jotka kohtalostaan järkyttyneinä, väsymyksen kivettämin kasvoin, pyrkivät pois sotatoimialueelta. Kohta tämän jälkeen ne kääntyivät vähän paremmalle tielle länteen.

- Mikäpä näistä tietää, Lenni kuittasi puheet jonkun huutaessa kenttäkeittiöltä valmistautumisen ruokailuun. - Mutta näyttää ne muutamat asiat osuvan niin näppärästi juuri Karosen komppanialle.

Toisetkin kiinnostuivat enemmän ruokailusta kuin menneistä. Yksi ja toinen ehkä laskeskeli mielessään, että tässä voisi ennättää puolen tunnin torkuille ennen marssin jatkumista, kun piti nyt kiirettä.

Ne torkut olivat kyllä tarpeenkin. Lopun aamuyön ja aamun marssi otti lujille.

He olivat kypsää joukkoa, kun joku vieras lähetti pataljoonasta polki heitä vastaan puoli seitsemän paikkeilla aamulla ja ilmoitti, että he voivat jäädä tauolle odottamaan kuorma-autoja, jotka nyt olisivat vapaina heidän komppaniaansa varten.

Miehet kuuntelivat hämmästyneinä. Sitten joku äityi:

- No, montako kilometriä tästä on nyt matkaa majoitusalueelle?

Lähetti mielti hetken.

- Jotakin neljä kilometriä, korkeintaan neljä ja puoli.

Miehet nauroivat.

- Tulkitsenko minä nyt oikein, Kesälahti vääpelinä tiukkasi, mutta minulla on tunne, että pataljoona saa pitää kuorma-autonsa?

- Täsmälleen oikein, tuli monen miehen suulla.

- Kun on marssittu tänne saakka, niin marssitaan loppuunkin!

Ja niin tehtiin.

Viimeiset kilometrit ottivat jo pikkuisen liiankin lujille, kuormien kanssa varsinkin, mutta tieto marssin päättymisestä ja levosta antoi voimia. Niin kuin sekin, että tässä tultiin ensimmäiseen varsinaiseen kohteeseen omin jaloin eikä millään armonpalakyydillä.

Karonen, joka oli odottamassa heitä lähetteineen ja viittoi joukkueet oikeisiin suuntiin, oli majoituskäskyä antaessaan selvästi ylpeä heidän suorituksestaan. Komppanianpäällikkö oli mies sielultaan ja iloitsi heidän ratkaisustaan ja näpäytyksestä pataljoonan ja rykmentin suuntaan.

- Juhannussaunat on jo varattu joukkueille, komppanianpäällikkö ilmoitti lopuksi. - Ja lämmittäjätkin on, niin että nyt komppania vetää seitsemän-kahdeksan tunnin unet ja nousee sitten viettämään niin hyvää juhannusta kuin se näissä olosuhteissa on mahdollista. Kiitos hienosta suorituksesta!

Majoitukseen asettautuminen ja teltojen pystytys tapahtuivat väsymyksestä huolimatta lennossa. Oli näitä sen verran monilla suojeluskuntareissuilla harjoiteltu, että hommat osattiin.

- Ja on teltatkin, Hautakankaan Arvo ihasteli. - Muistakaapa talvisotaa. Vielä semmoset hemmetin pakkaset.

Joka tavalla paremmalta tämä nyt tuntui, vaikka sotaan oltiinkin menossa. Vain oman komppanian asema pikkuisen

mietitytti. Mutta senkin Lenni makuulle asettuessaan pyyhki mielestään.

Hittojako kantamaan ylimääräistä huolta. Eivätkö ne sanoneet, että laivoilla ja komppanioilla oli kohtalonsa.

Väsytys auttoi miehiä sopeutumaan tähän juhannukseen kaukana kotoa. Vaikka unta tulikin tuommoiset kuusi-seitsemän tuntia, oli marssi ollut sen verran raju, että palautuminen ei onnistunut muutamassa tunnissa. Joka miehellä olivat paikat kankeina ja koko olemus uupunut, kun iltapäivällä noustiin saunomaan ja viettämään sotakesän juhannusaattoa. Haikeus olisi voinut olla paljonkin pahempi, mutta nyt huomion vei oma kunto.

- Jumaliste niin kuin ois selkäänsä saanut, Hautakankaan Arvo päivitteli.

- Siitä ne lihakset norjistuvat, pojat, Jussilan Lenni lohdutti. - Eipähän olla oltu keneltäkään kyytejä kerjäämässä.

Tyytyväisyys levisi koko telttakuntaan.

- Minä olisin halunnut nähdä sen autojenpanttaajan ilmeen, kun lähetti palasi ja sanoi, että siellä ei olla kiinnostuneita, joku hekumoi.

- Vertyvät ne paikat kyllä tästä, Hautakankaan Arvokin tiesi. - Sanokaa nyt muka kenellä on ollut yhtenäksään juhannuksena tämän kasevampi olo! Joka mies juonut tai nainut itensä tyrmään. Useimmat kumpaakin.

Sen Arvo olisi voinut jättää sanomattakin. Lenni näki Eelin ilmeestä, että häneen osui. Se oli ollut juuri juhannuksen aikaa muutamana kesänä, kun Arvo oli hurmannut Helmisen Katariinan, vaikka tiesi varmasti niillä Eelin kanssa olevan melko vakavaa. Mutta Arvon-perkeleen piti olla joka paikassa vakuuttumassa suosiostaan.

Vaikka Katariina ja Eeli menivätkin kihloihin seuraavan vuoden vappuna, Lenni oli varma, että se juhannus hiersi niitä vieläkin. Eelin ja Arvon välit eivät olleet parhaat mahdolliset muutenkaan. Arvo piti Eeliä pelkurina ja oli sanonut sen Liskin kaplakan jälkiselvittelyissä ihan suoraan.

Heillä päin sitä suoriksipuhumista pidettiin kaiken muun yli menevänä ja Hautakankaan Arvo ylpeili sillä mielellään. Sillehän ei ollut rinnuksiinhyppijöitäkään, niin että Arvon ei tarvinnut säästellä sanojaan. Lenni ei osannut hurmaantua niistä kuitenkaan ihan sokeasti. Osasivat ne suoriksipuhujat, Arvokin, katsoa paikan. Ja helvetinkö merkitystä jollakin 'totuudella' oli, jos ainoa tulos siitä oli, että ihmiset pahoittivat mielensä.

- Sauna ne paikat pehmittelee.
- Onneksi Karonen hoksasi huolehtia saunasta. Miehiä nauratti.
- No milloinka se on unohtanut saunomisen?

Komppanianpäällikkö oli saunahullu mies, se tiedettiin. Yksissä harjoituksissa sille oli pitänyt pystyttää telttasauna keskelle kinoksia. Jatkuvan kylpemisen olisi ymmärtänyt paremmin, jos Karonen olisi edes ottanut muutaman saunaryypyn, mutta kun sille ei maistunut viina. Jotkut olivat keksineet kapteenin saunomisille sen selityksen, että Karonen hikosi normaalia enemmän, kun lenkkeili ja voimisteli jatkuvasti.

Keveää voimistelua komppanianpäällikkö oli pistänyt heillekin ohjelmaksi aamulenkkin sijasta, niin kuin Kesälahti vetosi yrittäessään saada joukkuetta jonkinlaiseen muotoon niityllä.

- Tehhään nyt joku liike, väepeli vaiensi purinoita.
- Rupijavat veret ees pikkuisen kiertämään, Anttilan Jarkko perusteli ryhmälle näyttäessään sen edessä liikkeitä.

Hautakankaan Arvo hyppäsi käsilleen ja punnersi muutamia kertoja.

- Siinäpä ois herra alikersantille pikkuisen mallia, Ojanperän Eeli tarjosi esitystä Jarkolle.

Makeiliko se Arvolle? Lenni oli havainnut siinä joskus semmoisiakin piirteitä.

Voimistelukäsky ei ollut ainoa tapa, jolla Karonen oli muistanut komppaniaansa. Toimitusjoukkueen miehet paljastivat saunomaan menijöille mieluisan salaisuuden:

- Iltateen kanssa on sitten vanikan päälle juustoa ja marmelaadia.

- Karonen osti omilla rahoillaan kaupasta!

Kylän kauppias oh jäänyt paikoilleen myymään varastonsa pois. Luultavasti ilman kenenkään sotilasviranomaisen lupaa, mutta sellaista ei nyt kyselykään. Pääasia, että jotakin ylimääräistä oli saatavissa.

Karosen yllätystä kehuttiin miehissä joukkueen riisuskellessa kampeitaan muutamalle vanhalle penkille, kiville ja risuaidan päälle saunan kahta puolta.

- Sille tempaukselle on tullut hintaakin, Välimäen Mikko laskeskeli.

- Minä en olisi Karosena maksanut penniäkään, Anttilan Jarkko uhosi. - Ei muuta kuin julistanut sapuskat armeijan takavarikoimiksi. Miten se äijä on hoitelemassa yksityisiä bisneksiään, kun me toiset ollaan sotaan menossa?

Saattoi olla aiheellinen kysymys. Yhtä paljon kuin se, Lenniä mietitytti eräänlainen virkamiesmäisyys, joka Jarkosta heijastui. Hän olisi voinut suorittaakin tuollaisen takavarikoinnin. Jos tästä sodasta selvittäisiin, jossakin heilläpäin olisi vielä hankala tiemestari niuhottamassa joka asiasta.

Lenniä kauppiaan siviilissä olo ei vaivannut. Olipahan jotakin yksityistäkin kaiken sotatouhun keskellä.

- Nooh, joku päätyi ajatuskierrossaan tulevaisuuteen. - Kirjoitetaan talvella kotiin ja sanotaan, että nakkaavat valmiita pikkupuuta Karosen rouvalle, niin ei tarvitse naisihmisen ruveta halkoja pienimään.

He olivat sillä hetkellä jo jonossa pujottautumassa matalasta oviaukosta pimeään saunaan.

- Meinaakko saakeli, että ollaan vielä sotimassa talvella puunajon aikaan? joku lauteille ehtineistä vastusti.

- Ei ole, pojat, mahdottomuus, Hautakankaan Arvo muistutti. - Venäjänmaassa on sitä laajuutta ja ryssiä piisaa.

- Niinhän sen aikoinaan totesi Napoleonkin, Ojanperän Eeli tuki.

Kyllä se riivattu nuoli Arvoa. Sillä oli pikkupojasta saakka ollut semmoinen hinku heidän porukkaansa, että se alentui vaikka liehittelemään jotakuta kuvitellessaan sen vaikuttavan asemaansa joukossa.

- Niin sen piti olla läpimenemätön ranskalaisten Maginot-linjankin, mutta ei pidätellyt Saksan armeijaa vähääkään, Anttilan Jarkko todisti. - Muutamassa päivässä se on mennyt joka paikkaan, minne on ollut menossa.

Joku nakkeli vettä kiukaalle. Pehmeä savusaunan löyly levisi hyväilevänä lauteille.

- Meille on tärkeintä, että saadaan omamme pois, jostakin peränurkasta jatkettiin äskisiä. - Mutta mikä on tilanne sitten, jos saksalaiset valloittavat Venäjänkin?

- Minkälainen Eurooppa meillä on sen jälkeen? kysyttiin Lennin selän takaa.

- Sitähän ei kukaan tiedä, hän jarrutteli. - Mutta minä en kyllä laske mitään taivaskuvitelmia Saksankaan varaan. Meillä isä ruukaa sanoa, että Jussilassa luotetahan ensiksi Jussilan peltoihin, toiseksi Jussilan mettiin ja kolmanneksi ei mihinkään.

- Isäs on viisas mies, Tuomas Kesälahti kannatti. - Isot valtiot pelaavat omaa isojen peliään oli sota tai rauha. Niitten varaan jos suomalaiset rakentavat tulevaisuuttaan, niin tuuliajolla ollaan. Lisää löylyä!

Lenni arvasi, että väepeli halusi puheet pois politiikasta. Heidän pohtimisillaan mikään ei muuttunut miksikään. Tässä oltiin samassa lirissä Saksan kanssa, kun Hitler oli

mennyt puhumaan kummankin puolesta. Kuka lie antanut valtakirjan.

Vihantunne leiskahti Lennin sisimmässä. Helvetinmoinen naapuri se piti suomalaisilla olla. Tšehovin mukaan laiska, tyhmä ja ahne kansa. Ollut sitä aina, niin pitkään kuin tiedettiin. Ronkkumassa kaikkea toisilta. Milloin vailla Petsamo, milloin Karjalan kannasta, milloin mitäkin.

Vai oliko tämä pienten kansojen kohtalo yleensä? Ei siellä ollut niin kaseva naapuri Tšekkoslovakiiallakaan, jos oikein arvasi.

Puheet lauteilla kääntyivät jo vanhojen väsymysten muistelemiseen. Kuka oli valvonut kevätuitossa, kuka yönuotalla ja kuka missäkin. Lenni olisi voinut lisätä siihen pari valvomisen lajia omasta ja serkkupojan kokemuspiiristä, serkun varsinkin, mutta muisti Ojanperän Eelin kerrallisen tuskaisuuden ja piti suunsa kiinni. Oliko ihan varmaa sekään, ettei jotakin ollut jatkunut Arvon ja Helmisen Katariinan välillä? Tai ainakin Eelin epäilyksissä.

Tämä joukko ei olisi ihmeellisiä juhannustansseja saanut pystyyn, vaikka olisi ollut normaaliaikakin mahdollisuuksineen. Hyvien saunakorvikkeitten ja -teen jälkeen, päällikkönsä yllätystarjoiluja kiitellen, miehet painuivat teltoille nukkumaan.

Kesälahti oli huolissaan vartiomiehistä.

- Ovat heti sanomassa Karoselle, jos sattuvat yllättämään, isot herrat.

Lenni ja Hautakankaan Arvo nauroivat.

- Eikö se ole paljon pahempaa, jos ryssän partio pääsee yllättämään?

Väapeli hämmentyi.

- Asiallisesti ottaen tietenkin ... Kesälahti katseli ympärilleen, mutta telttojen edustoilla ei ollut ketään kuulemassa ja sisällä kuorsattiin.

- Ne ovat heti Karosen kimpussa, jos vähänkään aihetta ilmaantuu. Se on semmoista herrojen keskistä toistensa nokkimista, kun ollaan eri koulukuntia.

- Militaristista lahkolaisuutta, Hautakankaan Arvo määritteli.

Kesälahti mietti.

- No sanotaan, että jotakin semmoista. Ja mehän tiedämme, että kun Karonen tekee parhaansa, niin se on sitten semmoiselle pikkuisen turhankin arka.

He lupasivat ajaa läpi päätöksen, että ainakaan vartiosta ei tulisi mitään sanomista. Kai he suurin osa talvisodan läpikäyneitä miehiä tiesivät mitä vartiossa seisominen oli. Siihen kun nukahti, niin saattoi olla että ei enää herännytkään, enempää kuin toisetkaan.

Ei se ollutkaan sitten vartiopalvelus, vaan ihan joutavat asiat, joista Karonen oli saanut Eskonmäen kautta rykmentistä nuuskaa. Muutamaa päivää myöhemmin, komppanian kokoontuessa yhteisen valokuvan ottoa varten, Karonen varoitteli puheensa päätteeksi:

- Rykmentinkomentaja on ollut havaitsevinaan joukoissa velttoutta ja epäsotilaallisuutta. Puhutellaan esimiehiä miten sattuu, seistaan huolimattomassa asennossa ja käyttäytyään kuin siviilissä.

Tämä nyt oli sitä epäsotilaallisuutta, kun oltiin jonkinlaisessa muodossakin, mutta Lenni ei malttanut olla sanomatta:

- Eikö me olla varsinaisesti lähdetty tappelemaan ryssien kanssa eikä pokkuroimaan herroille, herra kapteeni?

Komppania oli hiiskumattoman hiljaa. Mitä Karonen sanoisi tämmöiseen rivistä huuteluun?

Komppanianpäällikkö katsoi häneen.

- On se niinkin, Jussila. Haluatteko te kuulla komentajan perustelut?

- Hyvin mielelläni, herra kapteeni.

Karonen käveli hänen kohdalleen.

- Nyt ei kuulemma ollakaan missään suojeluskunnassa, vaan Suomen armeijassa. Ja se, joka unohtaa eron, tekee suuren erehdyksen.

- Pidetään mielessä, herra kapteeni.

Lenni vilkaisi Anttilan Jarkkoon. Ei sanonut enää Jarkkokaan, että eversteillä ei ollut aikaa menneitten muistelemisiin.

Tämä oli puhtaasti niistä konekivääreistä.

Se oli ollut jokin yhteistoimintaharjoitus, niiltä ajoilta kun suojeluskuntaa yritettiin nykiä armeijan johdettavaksi. He olivat olleet parin asevelvolliskomppanian kanssa maastossa ja asettautuneet puolustukseen kankaalle, jossa konekiväärit pistettiin parhaisiin mahdollisiin aseisiin. Raivattiin ampuma-alaakin sen, mitä toisen metsässä kohtuudella saattoi.

Mutta sepä ei ollut passannutkaan Liskille. Majuri haukkui heidät hyväksi ja siirrätti suojeluskunnan konekiväärit ihan toisiin paikkoihin. Niin paljon huonompiin, että kun majuri katosi näkyvistä, tilanne korjattiin takaisin.

»Jo koulutuksellisista syistäkin», Hautakankaan Arvo oli perustellut. »Ettei nuoremmille jää väärää kuvaa asioista.»

Kaikki olisi mennytkin ihan hyvin, jos Liski ei olisi palannut samaa kautta.

Siitä nousi tietenkin hirvittävä huuto, kun majuri näki mitä oli tehty. Se meni arvovaltakysymykseksi.

»Kumpi tässä määrää, alikersantti vai minä?» Liski karjui sinipunertavana.

Lenni tiesi entuudestaan, että Anttilan Jarkosta löytyi sen paikan tullen miestä, vaikka sillä olikin ikuinen herraihailunsa. Nytkään Jarkko ei antanut periksi.

»Tässä määrää pelkästään kookoitten käyttömahdollisuus, herra majuri, ja se on moninkertainen

äskettäin kokeiltuihin verrattuna.»

»Niinkö!» Liski huusi. »Jos me olisimme Saksan armeijassa, teitä odottaisi pitkä tuomio niskuroimisesta, alikersantti. Mitä sanotte siihen?»

»En yhtään mitään, herra majuri. Me emme ole Saksan armeijassa tai minä ainakin olen oman paikkakunnan suojeluskunnassa. Ja sen harjoitus päättyy kymmenen minuutin kuluttua.»

Siihen Liski oli saanut tyytyä. Mutta painoi varmasti naaman silläkin kertaa mieleensä. Niin kuin Karosen komppaniainkin. Sitkeässä oli herrojen viha itsenäistä talonpoikaa kohtaan. Maalaisten olisi pitänyt olla joko lakki kourassa tai käsi lipassa, niin nämä olisivat tunteneet olonsa hyväksi.

Tunne oli herroille itselleen luultavasti tiedostamaton, mutta se pelasi kaikessa taka-alalla. Herrat sen enempiä siviilissä kuin armeijassakaan eivät olleet sisäistäneet mitään demokratioita, tasa-arvoisuudesta puhumattakaan. Lenni oli nähnyt sen kyllä tarpeeksi monta kertaa. Aina kun saatiin tilaisuus pistää talonpoika polvilleen, se käytettiin hanakasti.

Karonen ei näistä ollut selvillä. Komppanianpäällikkö oli vilpittömän sielu ja kuvitteli kaikkien toistenkin olevan.

- Jos teissä on joku, joka inhoaa sotilaallista etikettiä, niin hänelle minä sanon lohdutukseksi, että muodollisuudet jäävät varmasti taka-alalle taistelutoiminnan alkaessa. Niin se muokkaantui talvisodassakin. Yritetään ainakin meidän komppaniassa käyttäytyä sotilaallisesti ja reippaasti kaikkia vieraita kohtaan. Velttoudesta ja jätkänelkeistä tulee tapa nopeammin kuin kukaan osaa kuvitella.

Kapteenin katse kiersi komppanian.

- Jos sotilaallisen toiminnan odottelu venyy tässä useampien päivien mittaiseksi, minä toivon, että kukin joukkue keksii jotakin muuta ajanvietettä kuin

pinnaamisen, kortinpeluun ja viinankeiton. Onko kysyttävää?

Kukaan ei kysynyt mitään. Mutta monen miehen aivoissa kiersi jo kuumeisesti, mistä saisi tarpeeksi paljon sokeria ja kyllin isot astiat. Komppanianpäällikkö oli totuutta kenties aavistellen lausunut julki huolensa juuri niistä kolmesta asiasta, jotka muodostuivat hänen miehilleen tärkeimmiksi seuraavien kolmenkymmenen kahdeksan vuorokauden aikana, ennen kuin sota heidänkin osaltaan varsinaisesti alkoi.